

**EDUKACJA W DYPLOMACJI PUBLICZNEJ.
CYBERDYPLOMATYCZNE ROZWIĄZANIA W MIĘDZYNARODOWYM
NAUCZANIU**

Natalia Broś, e-mail: natalia.bros@gmail.com
Uniwersytet Wrocławski
plac Uniwersytecki 1, 50-137 Wrocław

STRESZCZENIE

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie powszechnie występującej tendencji w stosunkach międzynarodowych jaką jest budowanie dyplomacji przez państwa w formule nowej dyplomacji publicznej, w której istotne znaczenie odgrywa edukacja, szczególnie w jej międzynarodowym, cyfrowym wydaniu. W tym celu zostały przeanalizowane cyberdyplomatyczne rozwiązania lidera tej aktywności, czyli Stanów Zjednoczonych. Aby nadać globalny charakter swojej edukacyjno-dyplomatycznej aktywności, USA wykorzystywały cybernetyczne narzędzia (edukacyjne platformy online, powszechne otwarte kursy edukacyjne – MOOCS), które przyniosły efekt w postaci osiągnięcia strategicznych celów państwowych przysługując się tym samym wzmocnieniu pozycji kraju na arenie międzynarodowej.

Słowa kluczowe: dyplomacja publiczna, cyberdyplomacja, miękka siła, edukacja międzynarodowa, MOOCS, Coursera, Departament Stanu Stanów Zjednoczonych

Education in public diplomacy. Cyber diplomacy solutions in international education

ABSTRACT

The main purpose of this paper is to present commonly occurring trend in international relations, which is building diplomacy by the state in the formula of the new public diplomacy, where education has a vital importance, especially in its international, digital release. For this purpose we analyse cyberdiplomacy solutions of the leader in this activity –the United States. To give the global nature of its educational and diplomatic activity, the United States have used cyber tools (education online platform, massive open online courses - MOOCS), which resulted in the achievement of strategic objectives of the state thus strengthening the country's position in the international arena.

Key words: public diplomacy, cyberdiplomacy, soft power, international education, MOOCS, Coursera, The United States Department of State.

TYPY SIŁY W STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH

We współczesnych stosunkach międzynarodowych powszechną tendencją stało się budowanie siły państwa przy pomocy trzech kategorii: *hard power*, *soft power*, *smart power*. Podział ten, zaproponowany przez Josepha Nye'a służy pełniejszemu opisowi zjawisk zachodzących w stosunkach międzynarodowych. Joseph Nye definiuje siłę jako zdolność do takiego oddziaływania

na innych, aby osiągnąć oczekiwane skutki¹. Owe oddziaływanie może odbywać się poprzez wykorzystanie narzędzi z obszaru twardej siły (*hard power*), która korzysta z czynników militarnych, ekonomicznych, geostrategicznych, albo też z jej odpowiedniczki - miękkiej siły (*soft power*), która jest pochodną atrakcyjności kultury, polityki, ideologii czy edukacji. W odróżnieniu od twardej siły, miękka siła jest trudniejsza w użyciu, gdyż wiele z jej kluczowych zasobów znajduje się poza kontrolą rządów, a efekty zależą w znacznym stopniu od akceptacji opinii publicznej, do której działania są skierowane². Joseph Nye rozwijając swoją koncepcję zaproponował także trzecią kategorię – *smart power*, będącą połączeniem i umiejętnym wykorzystaniem zasobów twardej oraz miękkiej siły. Jego zdaniem narzędzia jakie wykorzystuje *smart power* służą budowaniu wiarygodności kraju³.

Najbardziej typowym narzędziem miękkiej siły, wykorzystującym niematerialne zasoby państwa, jest dyplomacja publiczna. Służy ona budowaniu pozycji państwa na arenie międzynarodowej, wpływa na postrzeganie jego wizerunku, wspomaga działania z zakresu polityki zagranicznej, co tym samym czynią ją jednym ze źródeł potęgi państwa. Dyplomacja publiczna, ujmowana jako jedno z narzędzi miękkiej siły wykorzystywanej przez państwo, jest bezpośrednio skorelowana z edukacją, albowiem wykorzystywanie szeroko rozumianej nauki jest jednym z elementów budowania *soft power* państwa. Edukacja zajmuje szczególne miejsce w strategii tworzenia miękkiej siły, gdyż nie tylko wspiera jej zakres, ale niejednokrotnie generuje największy pozytywny efekt, którym jest odbiór państwa na arenie międzynarodowej.

DYPLMACJA PUBLICZNA

XX wiecna zmiana oblicza dyplomacji, opartej wcześniej na formalnych, tajnych, instytucjonalnych kontaktach między państwami, przynosząca otwarcie, prezentację dyplomacji środkom masowego przekazu i opinii publicznej, wiążąca się z bezpośrednim prowadzeniem negocjacji przez polityków, spowodowała rewolucję w stosunkach międzynarodowych, zmieniając cele i środki polityki zagranicznej. Aktywność państw została skierowana na budowanie korzystnego wizerunku i reputacji w świecie, uzyskiwanej za pomocą atrakcyjności i środków z kategorii miękkiej siły. W odróżnieniu od klasycznej dyplomacji, dyplomacja publiczna skierowana została do szerszego grona odbiorców za granicą.

Dyplomacja publiczna, której częścią jest edukacja międzynarodowa, skierowana jest głównie do odbiorców zagranicznych, do społeczności międzynarodowej. Beata Ociepka stwierdza, że pod pojęciem dyplomacji publicznej kryje się „dwustronna, dialogowa forma politycznego komunikowania międzynarodowego, skierowana do publiczności za granicą, realizowana dzięki pośrednictwu środków przekazu i poprzez kanały bezpośrednie”⁴. Ujęcie to skupia się na roli dyplomacji publicznej jako narzędzia kształtującego lub wspierającego wizerunek kraju, a także ułatwiającego realizowanie celów polityki zagranicznej państwa w środowisku międzynarodowym. Dyplomacja publiczna opiera się na budowaniu relacji: rozumieniu potrzeb innych narodów, kultur i państw, prezentowaniu w odpowiedni sposób racji danego państwa tłumaczeniu niezrozumiałości czy też na poszukiwaniu obszarów, gdzie odnaleźć można wspólnotę wartości z innym państwem⁵. Państwa, które stawiają sobie za cel efektywne budowanie dyplomacji publicznej, swoją aktywność w tej materii kierują w stronę edukacji, gdyż to właśnie ona przynosi jedno z najbardziej pozytywnych efektów w obszarze *soft power* czy dyplomacji. Eytan Gilboya rozszerzył pojęcie dyplomacji publicz-

1 J. Nye, *Soft Power. Jak osiągnąć sukces w polityce światowej*, Warszawa 2007, s. 28.

2 Tamże, s.136.

3 J. Nye, *The Future of Power*, New York 2011, s.207.

4 B. Ociepka (red.), *Dyplomacja publiczna*, Wrocław 2008, s.11.

5 M. Leonard, C. Stead, C. Smewing, *Public Diplomacy*, London 2008, s.8.

nej, dostosowując je do zmian zachodzących w polityce zagranicznej w XXI wieku. W swej definicji określił dyplomację publiczną dodając jej przydomek nowej, stwierdzając, iż nowa dyplomacja publiczna „jest prowadzona przez państwa i podmioty niepaństwowe (np. organizacje pozarządowe); jest oparta na miękkiej sile, komunikacji dwukierunkowej, strategicznej dyplomacji publicznej, zarządzaniu informacjami, kreowaniu marki kraju i wizerunku elektronicznego (*e-image*); obejmuje przełożenie polityki zagranicznej na sprawy wewnętrzne i dotyczy kwestii zarówno krótko-, jak i długoterminowych”⁶.

CYBERDYPLOMACJA JAKO NOWE NARZĘDZIE DYPLOMACJI PUBLICZNEJ

W epoce globalnej, masowej komunikacji, rozwiniętych form relacji międzyludzkich opartych o przestrzeń cybernetyczną, przeobrażeń zachodzących w światowej polityce, naturalną konsekwencją tychże zjawisk i zarazem adaptacją do nowego porządku było wykreowanie nowego podejścia do dyplomacji. Pochodną zarówno instytucjonalnych światowych przeobrażeń, jak i samej zmiany konceptualnej dotyczącej praktyk dyplomatycznych, jest ukierunkowanie się dyplomacji na otwartość, budowanie głębszych relacji, której aktywnymi uczestnikami stają się także podmioty niepaństwowe czy obywatele, szczególnie ci zagraniczni. Wraz z rozwojem nowych mediów, zmiany musiały dotknąć sztukę dyplomacji. Dzięki otwarciu na mobilne społeczeństwo i jednostki, dyplomacja, w swej klasycznej wersji zarezerwowanej dla rządów, uległa znacznej zmianie. Nowe technologie cyfrowe, a także nowe media, wykorzystujące narzędzia z zakresu miękkiej siły, umożliwiły uzupełnienie i zredefiniowanie dyplomacji, która obecnie coraz powszechniej przybiera formę cyberdyplomacji.

W literaturze przedmiotu istnieje bardzo wiele określeń opisujących zjawisko cyberdyplomacji. Jest ono określane jako elektroniczna dyplomacja, dyplomacja wirtualna, e-dyplomacja, dyplomacja cyfrowa, dyplomacja internetowa.

Cyberdyplomacja charakteryzuje się brakiem ogólnie wypracowanej czy ogólnie przyjętej definicji. Najczęściej określa się ją jako wykorzystanie sieci i nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu osiągnięcia celów dyplomatycznych. Justyna Arendarska cyberdyplomacją nazywa „wszystkie formy praktyki dyplomatycznej, w której wykorzystywane są narzędzia i techniki cyfrowe”, zaznaczając, iż niekoniecznie ograniczają się one do narzędzi internetowych⁷.

Cyberdyplomacja jest nową dyscypliną w trwającej ewolucji stosunków dyplomatycznych rozgrywających się pomiędzy narodami, powiązаныmi grupami czy wirtualnymi społecznościami. Integralnym elementem cyberdyplomacji jest korzystanie przez nią z nowych technologii komunikacyjnych (Internetu, urządzeń mobilnych, aplikacji itp.) w celu stworzenia unikalnych możliwości interakcji z dużo szerszą publiką w globalizującym się świecie. Jak przewiduje Barry Fulton dzięki wykorzystaniu narzędzi internetowych dotychczasowa dyplomacja, określana jako megafonowa, czyli prowadzona przy pomocy oświadczeń prasowych, zostanie zastąpiona jej nowym typem, czyli dyplomacją sieciową⁸. W roku 2010 łączna liczba użytkowników Internetu wynosiła około 2 mld osób, co wynosiło blisko 1/3 ogółu populacji⁹. Wynik ten, zgodnie z najnowszym raportem ITU oraz badaniami Internetu, w 2015 uległ zwiększeniu aż do 3 mld użytkowników. Prognoza zakłada, iż ponad 67% użytkowników sieci w przyszłości wykorzysta Internet w celu rozwoju zarówno swojej sytuacji, jak i spraw międzynarodowych. Pojawienie się aktywnych użytkowników sieci na tak masową skalę staje się wyzwaniem dla państw, a także wymusza pewne zmiany w obrębie ich funkcjonowania. Obecnie największe przeobrażenie struktury daje się zaobserwować na polu dyplomacji,

6 E. Gilboa, *Public diplomacy: The missing component in Israel's foreign policy*, „Israel Affairs” 2006, 12, s.715.

7 J. Arendarska, *Elektroniczna dyplomacja – nowe narzędzia komunikowania w dyplomacji*, „e-Politikon” 2012, nr 4, s.44.

8 B. Fulton (red.), *Net Diplomacy III: 2015 and Beyond (Part II)*, „Virtual Diplomacy Series” 2005, nr 16, s.7.

9 ITU, *ICT Facts and Figures, The World in 2010*, Geneva, 2010, <http://www.internetlivestats.com/internet-users/>, 22.12.2015r.

która przechodzi bezprecedensową transformację (odchodzenie od jednostronnego tradycyjnego formowania dyplomacji).

Cyberdyplomacja jest także nowym narzędziem, środkiem służącym dyplomatom w wypełnianiu ich misji poprzez wspieranie celów polityki zagranicznej, interesów narodowych, zwiększanie bezpieczeństwa narodowego, wzmacnianie i rozszerzanie relacji między narodami na całym świecie¹⁰. Obecnie cyberdyplomacja jest stosowana przez wiele państw jako element rozszerzający możliwość realizacji ich celów w przestrzeni wirtualnej. Jednym z kluczowych aspektów cyberdyplomacji jest koordynowanie wykorzystania miękkiej siły (*soft power*) w celu osiągnięcia zestawu konkretnych celów i zadań przez państwo. W swoim raporcie *Revolution @State: The Spread of Ediplomacy* Fergus Hanson stwierdza, iż cyberdyplomacja rozumiana jako element dyplomacji publicznej pozwala między innymi na utrzymywanie kontaktów z partnerami państwowymi, organizacjami międzynarodowymi, ale także umożliwia kierowanie przekazem do użytkowników sieci (przy wykorzystaniu nowych narzędzi komunikacji), wykraczając poza kontakty formalne na linii rząd-rząd, skupiając się na budowaniu relacji z podmiotami niepaństwowymi, w tym organizacjami pozarządowymi, a szczególnie z obywatelami innych krajów¹¹.

Narzędzia cyberdyplomatyczne pozwoliły nie tylko na sprawne kierowanie państwem w ramach połączeń wewnątrz krajowych. Ich rosnące znaczenie zauważyć można głównie w przestrzeni międzynarodowej, gdzie mechanizmy edyplomacji służą wytwarzaniu i korzystaniu z relacji pomiędzy rządem, a publicznością, zarówno krajową jak i międzynarodową, której aktywność przenosi się do świata online¹².

WYKORZYSTANIE EDUKACJI W DYPLMACJI PUBLICZNEJ PAŃSTWA

Edukacja w wymiarze międzynarodowym, będąc elementem dyplomacji publicznej, przyciąga uwagę rządów i instytucji na całym świecie¹³. Państwa takie jak Stany Zjednoczone, Wielka Brytania czy Kanada - liderzy w dziedzinie edukacji międzynarodowej, inwestują w swoje zdolności do pozyskiwania i zatrzymywania studentów z całego świata. Pomimo, iż zaliczana jest do zasobów miękkiej siły, dzięki swojej sile oddziaływania, interakcyjności, efektywności w obszarze współpracy międzynarodowej, szczególnie w dyplomacji, czy dyplomacji publicznej, przynosi mierzalne efekty przekładające się także na twarde komponenty siły państwa.

Międzynarodowa edukacja stanowi jeden z komponentów składających się na kształt stosunków międzynarodowych. Jest ona powszechnie wykorzystywana przez państwa do budowania połączeń z innymi państwami, ich rządami, poszczególnymi uczelniami, czy studentami. Międzynarodowa edukacja rozumiana jest na dwa sposoby. Pierwszy z nich odnosi się do nauczania za pośrednictwem międzynarodowych programów wymiany studentów. Drugie rozumienie akcentuje bardziej kompleksowe rozumienie edukacji, jako czynnika, który odzwierciedla i pozwala zrozumieć relacje zachodzące w społeczeństwach w dobie globalnych połączeń. Według International Baccalaureate, organizacji skupiającej się na rozwijaniu międzynarodowych programów współpracy w dziedzinie edukacji, międzynarodowa edukacja jest czynnikiem pozwalającym na tworzenie powszechnego, ponad - narodowego, kulturowego podejścia do nauczania i rozwiązywania globalnych problemów¹⁴. Edukacja międzynarodowa stawia przed sobą wymogi poznania i rozumienia innych regionów i kultur świata, w oparciu o szacunek do nich, a także zdobywania wiedzy i tworzenia metodologii adekwatnych do kształtu zglobalizowanego świata, w którym czynniki międzykulturowe

10 C. Archetti, *The Impact of New Media on Diplomatic Practice: An Evolutionary Model of Change*, "The Hague Journal of Diplomacy" 2012, 7(2),

11 F. Hanson, *Revolution @State: The Spread of Ediplomacy*, Sydney, 2012, s.4.

12 P. Seib, *Real-Time Diplomacy: Politics and Power in the Social Media Era*, London 2012, s.96.

13 S. Chopra, *The Big Connect: Politics in the Age of Social Media*, New Delhi, 2014, s. 23.

14 International Baccalaureate, *Overview of the International Baccalaureate Organization*, <http://www.ibo.org/en/about-the-ib/>, 27.12.2015r.

wymagają pogłębionej analizy i prezentacji w światowym dyskursie. Międzynarodowość edukacji objawia się także podkreślanie jej znaczenia i włączanie do obszaru swoich działań przez ponadnarodowe organizacje takie jak UNESCO, OECD, UE itd. Wymiana edukacyjna jest także polem działania pomiędzy poszczególnymi państwami, będąc przedmiotem umów bilateralnych zawieranych pomiędzy rządami. Tym samym nauka włączana jest w sferę polityki zagranicznej, zarówno w wymiarze bi – jak i multilateralnym.

Międzynarodowa edukacja, przynależąc do kategorii miękkiej siły, pozwala na budowanie siły i pozycji państwa, a także wzbogaca narzędzia wykorzystywane przez nie w polityce zagranicznej, opartej o działania z zakresu dyplomacji publicznej. Ten rodzaj dyplomacji, wykorzystujący rozwiązania związane z edukacją, ewoluował na przestrzeni ostatnich lat, dostosowując się do połączonego, zglobalizowanego świata, zyskując powszechną akceptację jako instrument, przez który państwowe i niepaństwowe podmioty mogą zrozumieć inne kultury, postawy i zachowania¹⁵, a także jako narzędzie służące budowaniu i zarządzaniu relacjami w celu realizacji swoich interesów i wartości¹⁶. Skuteczna dyplomacja publiczna coraz częściej angażuje się w działania skierowane do odbiorców międzynarodowych. Otwartość na inne kultury, czy państwa, jest jednym z postulatów przyświecających osiągnięciu celów państwowych za pośrednictwem dyplomacji publicznej. Edukacja ma w tym obszarze szczególne znaczenie, gdyż sprzyja ona kreowaniu dwukierunkowej dialogicznej interakcji pomiędzy stronami, tym samym pomagając w budowaniu wiarygodności państwa na arenie międzynarodowej. Globalna, międzynarodowa formuła edukacji, rozumiana jako element dyplomacji publicznej państwa, dostarczana jest za pośrednictwem różnorodnych strategii edukacyjnych, od programów realizowanych za pośrednictwem szkół, instytutów kulturalnych, językowych, poprzez programy wymiany studenckiej, programy stypendialne, aż po interaktywne kursy dostępne za pośrednictwem platform online. Sukces dyplomacji publicznej osiągnięty za pomocą tej ostatniej formy, wynika ze zrozumienia przez państwa, włączające się w świadome oddziaływanie i angażowanie się w działania w świecie wirtualnym, że w dzisiejszym zglobalizowanym, cyfrowym i skomunikowanym świecie, wychodzenie naprzeciw bardzo aktualnym edukacyjnym oczekiwaniom studentów, może przynieść więcej korzyści niż niejedna kampania wizerunkowa, która pomimo swego globalnego charakteru nie przekłada się na wzrost zainteresowania danym krajem, czy wzrastanie przychylnych mu opinii albo stanowisk. Ze względu na charakterystyczną dwukierunkowość i wzajemność oddziaływania, międzynarodowa edukacja umożliwia państwom jednoczesne angażowanie i włączanie się w sieć naukowych przedsięwzięć, w których uwzględniane są wszystkie stanowiska czy podejścia charakterystyczne dla poszczególnych zaangażowanych w dialog stron¹⁷. Jest to szczególnie widoczne w przypadku cyfrowych platform edukacyjnych. Pojawienie się „dyplomacji publicznej 2.0” sugeruje, że edukacyjne zaangażowanie odbiorców publicznych za pośrednictwem sieci społecznościowych będzie stale rosnąć, dodatkowo podkreślając znaczenie edukacji międzynarodowej jako ważnego elementu dyplomacji publicznej w zglobalizowanym świecie. Idea edukacji międzynarodowej jest także pochodną modelu społeczno-edukacyjnego, który odwołuje się do osobistych i wspólnych dążeń ludzi do przekraczania granic i kultur w dążeniu do poszukiwania uniwersalnej wiedzy, doświadczenia czy też różnorodności myśli. Takie podejście jest szczególnie bliskie państwom o ugruntowanej demokracji, w której współpraca pomiędzy organizacjami pozarządowymi a organami państwa stoi na bardzo rozwiniętym poziomie.

15 E. Gilboa, *Diplomacy in the media age. Three models of uses and effects*, „Diplomacy & Statecraft” 2001, 12(2), s.14.

16 J. Melissen (red.), *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*, London 2005, s.6.

17 C. Bjola, L. Jiang, *Social Media and Public Diplomacy: A Comparative Analysis of the Digital Diplomatic Strategies of the EU, U.S. and Japan in China*, [w:] C. Bjola, M. Holmes (red.), *Digital Diplomacy. Theory and Practice*, London, 2015, s. 127.

CYBERDYPLMATYCZNE ROZWIĄZANIA EDUKACYJNE W XXI WIEKU. PRZYPADK USA

Krajem, który jako jeden z pierwszych zainwestował w budowanie dyplomacji publicznej opartej o edukację międzynarodową były Stany Zjednoczone. USA są liderem zarówno w obszarze budowania dyplomacji publicznej, cyberdyplomacji jak i edukacji (największe wydatki, najbardziej rozwinięte metody i formy działania, największy zasięg i liczba odbiorców) zarówno w wymiarze krajowym jak i międzynarodowym¹⁸. Edukacja i wymiana międzynarodowa zostały trwale wplecione w strukturę amerykańskiej dyplomacji publicznej, gdyż amerykański Departament Stanu posiada ugruntowaną formułę modelu dyplomacji publicznej, który w przypadku edukacji koordynowany jest przez Biuro Spraw Edukacyjnych i Kulturalnych (*Bureau of Educational and Cultural Affairs – ECA*). W ramach tej struktury funkcjonują programy odpowiedzialne m.in. za zarządzanie wymianami studenckimi, stypendialnymi, jak również za współpracę z Instytutem Międzynarodowej Edukacji (*Institute for International Education - IIE*), tak, by zgodnie z misją organizacji, promować i rozwijać dostęp do edukacji na całym świecie. Szeroko zakrojona kooperacja pomiędzy Departamentem Stanu a IIE przekłada się na znaczny wzrost efektywności w promocji edukacji międzynarodowej między innymi poprzez tworzenie globalnej sieci partnerów zarówno pośród uczelni publicznych, prywatnych, organizacji non-profit, jak i przedstawicieli sektora prywatnego. Jednym z kluczowych elementów kreowania skutecznej dyplomacji publicznej jest angażowanie i integrowanie pozarządowych organizacji na rzecz krajowych programów czy inicjatyw. Ich wsparcie przekłada się bezpośrednio na uwiarygodnienie przekazu płynącego od oficjalnych, państwowych agend, a także na uzyskanie szerokiego rozgłosu czy społecznej akceptacji dla tychże aktywności. Przykładem współpracy rządu z NGOs (*non government organizations*) w dziedzinie międzynarodowej edukacji jest Tydzień Międzynarodowej Edukacji (*International Education Week*), kierowany przez Departament Stanu USA wraz z Departamentem Edukacji, który skupia się na prezentowaniu pozytywnych aspektów płynących z międzynarodowej wymiany edukacyjnej, będąc jednocześnie okazją do prezentacji amerykańskich uczelni. W organizację Tygodnia Międzynarodowej Edukacji amerykański rząd włącza także szkoły, kolegia, uczelnie wyższe, ambasady, organizacje międzynarodowe, prywatne przedsiębiorstwa, stowarzyszenia i organizacje społeczne. Wydarzenie to jest jedną z inicjatyw służącą kreowaniu dyplomacji publicznej USA.

Jednym z ogniw budowania pozycji USA w świecie jest cyberdyplomacja, oparta o rozwiązania technologiczno-polityczne. Jej strategicznym komponentem jest edukacja, rozwijana na poziomie globalnej kooperacji z innymi państwami, uniwersytetami, jednostkami naukowymi, czy badawczo-rozwojowymi. Jednakże ekskluzywność amerykańskich programów edukacyjnych, które często skierowane są do bardzo wąskiej grupy odbiorców (wymóg szczególnych kompetencji, umiejętności itp.), powodowały, iż widoczność i postrzeganie amerykańskich wysiłków w obszarze międzynarodowej nauki było znacznie ograniczone. Stany Zjednoczone, inwestując w budowanie dyplomacji publicznej w skali światowej, zdecydowały się na przeniesienie swoich wysiłków w stronę bardziej powszechnych form edukacyjnych, które byłyby dostępne dla niemal wszystkich studentów czy naukowców, zainteresowanych aktualnymi programami nauczania. Rozwiązania oparte o platformy online, wpisując się w idee cyberdyplomacji, stanowiły główny element budowania nowego podejścia do koncepcji międzynarodowej edukacji w amerykańskim wydaniu. W tym celu w 2013 roku amerykański Departament Stanu zainicjował partnerstwo z platformą edukacyjną z wersji online – Coursera¹⁹, która zaliczana jest do grona jednego z najbardziej rozwiniętych i najczęściej użytkowanych narzędzi powszechnie znanych jako MOOCs – *Massive Open Online Courses*, czyli powszechnych, otwartych kursów online. Elementem współpracy pomiędzy

18 E. Hallams, *Digital diplomacy: the internet, the battle for ideas & US foreign policy*, "CEU Political Science Journal" 2010, 4, s.38.

19 Bureau of Public Affairs, The Office of Electronic Information, *21st Century Statecraft*, <http://www.state.gov/statecraft/overview/index.htm>, 27.12.2015r.

platformą a Departamentem Stanu, reprezentowanym głównie poprzez Biuro Edukacji i Kultury, jest przede wszystkim udział ekspertów, tworzących poszczególne kursy dostępne w Courserze, którzy są lub byli stypendystami Programu Fulbrighta, a także pracowników ambasad czy konsulatów USA. Ponadto Departament Stanu na swoich oficjalnych witrynach (rządowej stronie internetowej, oficjalnym blogu, dyplomatycznej encyklopedii online – *diplopedii* itd.) informuje o możliwościach bezpłatnego, otwartego udziału w kursach internetowych, dostępnych na platformie swojego partnera, tj. Coursera, które prowadzone są przez profesorów najważniejszych amerykańskich uczelni wyższych. W ten sposób władze USA, stosując się do strategii dyplomacji publicznej, nawiązują do swoich tradycji edukacyjnych, jednocześnie promując amerykańskie uczelnie w świecie.

Ze względu na często występujące obawy młodych ludzi przed zmianą miejsca zamieszkania, wiążące się z tym niepewności dotyczące przyszłości, rozstania z rodziną czy kulturą miejsca zamieszkania, Departament Stanu zdecydował się na zainicjowanie programu MOOC Camps, czyli cyklu warsztatów, szkoleń prowadzonych zarówno online jak i na miejscu przez ambasady USA na całym świecie²⁰. Spotkania te mają na celu przedstawienie amerykańskiego modelu edukacji, przybliżenie programów edukacyjnych, szans rozwoju jakie dają amerykańskie uczelnie czy instytuty badawcze. MOOC Camps dają przede wszystkim możliwość bezpośredniego kontaktu z przedstawicielami amerykańskiej oświaty, którzy dzięki swemu doświadczeniu i codziennej praktyce są w stanie wyjść naprzeciw edukacyjnym oczekiwaniom potencjalnych stypendystów czy studentów amerykańskich uczelni. Jednym z założeń Departamentu Stanu w obszarze edukacji jest zobowiązanie do ciągłej identyfikacji nowych modeli, które pozwalają na szerokie możliwości kształcenia, a także pomagają zaspokoić naukowe aspiracje młodych ludzi na całym świecie.

Nadrzędnym celem przyświecającym amerykańskiemu agendum dyplomacji wynikającym ze współpracy z MOOCs jest zaangażowanie młodych ludzi w edukacyjną wymianę międzynarodową oraz co ważniejsze, promocja amerykańskiego szkolnictwa wyższego. Stany Zjednoczone od lat znajdują się w czołówce państw, które najaktywniej angażują się w pozyskiwanie uwagi młodych, wybitnych studentów, a także i badaczy, których zachęcają do podjęcia edukacji w USA. Efektem tych działań ma być zrodzenie przekonania o pozytywnych wartościach i normach jakimi kierują się Stany Zjednoczone w swych codziennych politycznych czy gospodarczych działaniach. Budowanie pozytywnego wizerunku czy marki kraju w oczach badaczy przekłada się na ich stosunek do USA do tego stopnia, że po powrocie do kraju pochodzenia często stają się na miejscu „ambasadorami marki USA”. Jednakże dyplomatyczne zaangażowanie USA, związane z promocją edukacji, przynosi efekt w postaci pozostawania wybitnych studentów w USA, którzy dzięki swoim nieprzeciętnym umiejętnościom, kompetencjom czy wiedzy realnie wpływają na poziom amerykańskiego rozwoju gospodarczego, kulturowego, społecznego czy też politycznego. Współpraca amerykańskiego rządu z edukacyjnymi platformami online wpisuje się w kształt aktualnej strategii dyplomatycznej USA, w której dyplomacja publiczna w formule cyberdyplomacji ma pomóc w osiągnięciu strategicznych celów Stanów Zjednoczonych.

WNIOSKI

Tradycyjna dyplomacja, dostosowując się do wymagań współczesnego świata, wyszła z ciasnych, sztywnych ram czego dowodem jest modyfikacja jej celów, a szczególnie środków za pomocą których możliwe jest kreowanie dyplomacji w jej aktywnej, adekwatnej do potrzeb publiczności w XXI wieku wersji, czyli w formule cyberdyplomacji. Zmiany wywołane przez nowe technologie informacyjno

²⁰ U.S. Department of State Bureau of Educational and Cultural Affairs, *MOOC Camp Guide for Facilitator*, http://eca.state.gov/files/bureau/mooc_camp_guide_facilitators.pdf, 27.12.2015 r.

– komunikacyjne wymusiły powstanie nowych form prezentowania celów i zadań polityki zagranicznej państw, kształtowania wizerunku kraju na arenie międzynarodowej. Ministerstwa spraw zagranicznych na całym świecie zauważając te wydarzenia, musiały dokonać przeobrażenia metod komunikowania w zakresie dyplomacji publicznej, dostosowując je do zmieniających się oczekiwań odbiorców. Za sprawą rewolucji technologicznej doszło do zmian także w obszarze komunikacji międzynarodowej. Rewolucja ta, bazująca na przekazie internetowym czy wykorzystaniu nowych mediów, w przypadku dyplomacji przyjęła głównie postać cyberdyplomacji, która to adekwatnie do możliwości i potrzeb państw czy społeczności międzynarodowych w XXI wieku, umożliwia rozwijanie form realizacji interesów państwa w płaszczyźnie międzynarodowej. Tym samym rola klasycznej dyplomacji została znacznie rozszerzona, a nowa dyplomacja publiczna pod postacią dyplomacji cyfrowej (*digital diplomacy, cyberdiplomacy*) okazuje się być jednym z najlepiej rozwijających się podejść do współczesnej dyplomacji jak i jedną z najbardziej adekwatnych i skutecznych metod czy praktyk dyplomatycznych we współczesnym świecie.

W ciągu ostatnich lat edukacja międzynarodowa została włączona do polityki zagranicznej państw, pełniąc rolę czynnika zwiększającego rolę i znaczenie danego podmiotu w stosunkach międzynarodowych. Ponadto zyskuje ona coraz większe uznanie z strony rządów i instytucji szkolnictwa jako główny czynnik kreowania *soft power*. Pozytywne doświadczenia z mobilności studentów, rozwoju intelektualnych i społecznych relacji na poziomie indywidualnym i instytucjonalnym, współbrzmia ze współczesnym wymiarem miękkiej siły, w której wartości, kultura czy idee odgrywają ważną rolę w budowaniu potęgi i pozycji państwa na arenie światowej. Model dyplomacji publicznej obrany przez Stany Zjednoczone, zakłada szeroko zakrojoną aktywność z obszaru miękkiej siły, w tym polityczną, kulturową, informacyjną czy edukacyjną. Metodą pozwalającą na wzmocnienie osiągania celów w polityce zagranicznej, w tym także tych związanych z tworzeniem pozytywnego wizerunku kraju poza jego granicami, jest przeniesienie wysiłków dyplomatycznych do świata online, gdyż to właśnie tam skupia się uwaga publiczności międzynarodowej w XXI wieku. Rząd Stanów Zjednoczonych we współpracy z pozarządowymi jednostkami zainicjował partnerstwo edukacyjne, które ma za zadanie sprostać oczekiwaniom współczesnych naukowców czy studentów. Współpraca pomiędzy Departamentem Stanu a platformą Coursera jest przykładem połączenia dyplomacji publicznej, cyberdyplomacji z edukacją międzynarodową, co więcej jest to jedna z najlepiej rozwijających się metod nauczania w XXI wieku a także bardzo skuteczna forma osiągania strategicznych celów przez państwo, które skutkują wzmocnieniem jego pozycji międzynarodowej.

Cyfrowa wersja edukacji, dzięki swej powszechności, łatwości dostępu, bogactwu dostępnych kursów zwiększa zasięg i widoczność amerykańskiej nauki. Jej efekty zauważalne są także w sferze gospodarczej, kulturalnej, ale szczególnie politycznej – w polityce zagranicznej. Edukacja jest jednym z komponentów składających się na markę kraju, jego rozpoznawalność w świecie, uzyskiwanie i rozpowszechnianie pozytywnych postaw zagranicznych odbiorców względem danego kraju, które przekładają się na kształtowanie korzystnego środowiska międzynarodowego, którego przychylność jest jednym z kluczowych czynników pozwalających na osiągnięcie interesów narodowych.

Fakt, iż coraz więcej krajów angażuje się w cyberdyplomatyczną działalność w dziedzinie edukacji pozwala stwierdzić, iż świat online i nauka będą w przyszłości wchodzić w coraz głębsze relacje, a państwa, zainteresowane tworzeniem efektywnej dyplomacji publicznej, będą inwestować w wykorzystanie tychże związków, by móc budować swoje znaczenie we współczesnych stosunkach międzynarodowych.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Archetti C., *The Impact of New Media on Diplomatic Practice: An Evolutionary Model of Change*, "The Hague Journal of Diplomacy" 2012, 7(2)
- [2] Arendarska J., *Elektroniczna dyplomacja – nowe narzędzia komunikowania w dyplomacji*, „e-Politikon” 2012, nr 4
- [3] Bjola C., Holmes M., *Digital Diplomacy. Theory and Practice*, Routledge New Diplomacy Studies, Londyn, 2015
- [4] Chopra S., *The Big Connect: Politics in the Age of Social Media*, New Delhi, 2014
- [5] Fulton B., *Net Diplomacy III: 2015 and Beyond (Part II)*, "Virtual Diplomacy Series 2005", nr 16
- [6] Gilboa E., *Diplomacy in the media age. Three models of uses and effects*, "Diplomacy & Statecraft" 2001, 12(2)
- [7] Gilboa E., *Public diplomacy: The missing component in Israel's foreign policy*, "Israel Affairs" 2006, 12
- [8] Hallams E., *Digital diplomacy: the internet, the battle for ideas & US foreign policy*, "CEU Political Science Journal" 2010, 4
- [9] Hanson F., *Revolution @State: The Spread of Ediplomacy*, Sydney 2012
- [10] Leonard M., Stead C., Smewing C., *Public Diplomacy*, London 2008
- [11] Melissen J.(red.), *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*, London 2005
- [12] Nye J., *Soft Power. Jak osiągnąć sukces w polityce światowej*, Warszawa 2007
- [13] Nye J., *The Future of Power*, New York 2011
- [14] Ociepka B.(red.), *Dyplomacja publiczna*, Wrocław 2008
- [15] Seib P., *Real-Time Diplomacy: Politics and Power in the Social Media Era*, London 2012
- [16] Westcott N., *Digital Diplomacy: The Impact of the Internet on International Relations*, "Research Report" 2008, 16

NETOGRAFIA

- [17] Bureau of Public Affairs, The Office of Electronic Information, *21st Century Statecraft*, <http://www.state.gov/statecraft/overview/index.htm>, 27.12.2015
- [18] ITU, *ICT Facts and Figures, The World in 2010*, Geneva, 2010, <http://www.internetlivestats.com/internet-users/>, 22.12.2015
- [19] U.S. Department of State Bureau of Educational and Cultural Affairs, *MOOC Camp Guide for Facilitator*, http://eca.state.gov/files/bureau/mooc_camp_guide_facilitators.pdf, 27.12.2015